

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВНЗ

УДК 025.5:004.9

*А. В. Райхель,
м. Кам'янець-Подільський*

ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНЕ ІНФОРМУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ

У статті аналізується робота бібліографа, надання послуг користувачеві, зокрема за допомогою впровадження інформаційних технологій, а також формування й використання електронних інформаційних ресурсів.

Ключові слова: інформаційно-бібліографічна робота, електронні інформаційні ресурси, електронний каталог, віртуальна довідкова служба, Інтернет-ресурс.

Поява нових носіїв інформації, розвиток комп'ютерної техніки докорінно змінили традиційні інформаційно-бібліотечні технології, що торкнулося всіх сторін діяльності бібліотеки – від комплектування до формування власних інформаційних ресурсів.

Інформаційно-бібліографічна робота – найважливіша складова в роботі будь-якої бібліотеки, незалежно від її статусу.

Професія бібліографа в сучасному інформаційному світі залишається дуже важливою та необхідною для користувачів. Сучасний фахівець-бібліограф повинен не тільки володіти методикою роботи з усім арсеналом традиційних довідкових матеріалів, а також повинен вміти аналізувати і вибрати ефективні стратегії пошуку, вільно орієнтуватися в інтернет-мережі, постійно відстежувати появу нових інформаційних продуктів, реалізовувати креативні ідеї в інформаційно-бібліографічному обслуговуванні.

Бібліограф повинен мати не лише базові знання, а й також знання з багатьох галузей, так як він професійно пов'язаний з інноваціями всіх інших сфер діяльності.

Нові інформаційні технології і, особливо, Інтернет неocenенні помічники бібліографів. В Інтернеті бібліограф може знайти масу інформації і виконати практично всі види бібліографічних довідок: фактографічні, тематичні, уточнюючі, адресні. Для цього фахівець-бібліограф може використовувати локальні та он-лайніві електронні каталоги бібліотек, широке коло довідників, словників, енциклопедій [1].

«Інтернет – це гігантська дошка оголошень і рекламна афіша; оперативний засіб інформації; величезний масив розваг; гігантська бібліотека» [3]. Для пошуку потрібної відвідувачеві інформації бібліотечний фахівець повинен знати, якими саме інструментами користуватися, а не тільки правильно сформулювати пошуковий запит. Адже головна заповідь бібліографа звучить приблизно так: «Не обов'язково знати все, головне знати, де про це можна дізнатися».

Вивчення потреб користувачів бібліотеки є основою інформаційного обслуговування. Якщо працівник бібліотеки знає і розуміє читача, то він обслуговує його ефективно і якісно.

У час комп'ютерних технологій широкої популярності набувають бібліотечні сайти. Вони стали невід'ємним інструментом просування послуг, заці-

кавлення користувачів. Бібліотечні сайти за допомогою різних сервісів та засобів розробки інтернет-додатків пропонують великий спектр інформаційних послуг – інформують віддалених абонентів про нові надходження до бібліотеки, ознайомлюють з книжковими новинками, демонструють віртуальні виставки тощо. Маючи доступ до електронного каталогу, читач може вільно знайти необхідний матеріал, що є дуже зручним для користувача.

Вже кілька років функціонує сайт бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка [6]. Web-сайт – інформаційна складова нашої бібліотеки. Він є своєрідним вікном до паперових та електронних ресурсів, дає користувачам доступ до електронного каталогу, повнотекстових видань, новинок літератури, інформації про періодичні видання, місце їх зберігання, про обмінний фонд, видання наукової бібліотеки та ін. Практика впровадження нових інформаційних технологій спонукає розширювати обслуговування користувачів через сайт, вводити нові послуги – віртуальну довідку, дистанційне замовлення літератури, документів обмінного фонду тощо. На сайті є також посилання на інституційний репозитарій [5]. Репозитарій дозволяє користувачам знайомитись з працями викладачів-науковців. Також на сайт винесено електронний каталог бібліотеки університету. Тепер користувач, і навіть із-за меж університету, може переглянути, чи є потрібна йому література в бібліотеці.

Також можна обслуговувати користувачів і віртуально. Віртуальне довідкове обслуговування віддалених користувачів – на сьогоднішній день одна з популярних послуг, що швидко розвивається у бібліотеках. Віртуальна довідкова служба (або «Віртуальна довідка», «Бібліограф on-line», «Інтернет-довідка», «On-line довідка», служба «Запитай бібліографа») – це не просто мережева довідкова служба, а органічна частина роботи реальної бібліотеки по довідково-інформаційному обслуговуванню користувачів [4]. «Віртуальна довідка» – це бібліотечна служба, бібліограф якої допоможе знайти інформацію про книги, статті, а також підібрати список літератури за конкретною темою [8]. Звернувшись до нашої служби, користувач зможе одержати:

- тематичний бібліографічний список (за електронним каталогом нашої бібліотеки);
- інформацію про необхідну літературу до реферату чи курсової роботи;
- консультацію з бібліографічного опису та складання списку використаних джерел до курсової роботи та реферату;
- список нових надходжень до бібліотеки за певний період.

Обслуговуються всі користувачі, які звертаються до служби, незалежно від віку, рівня освіти, місця проживання, а також від того, чи є вони читачами бібліотеки. Цією послугою абонент може скористатися в будь-який час, перебуваючи в будь-якій віддаленій точці. На сайті нашої бібліотеки також міститься посилання «Віртуальна довідка» [6]. На даний момент цей додаток вдосконалюється для ефективнішої роботи працівників бібліотеки з читачами.

Консультавання в реальному часі вимагає постійної присутності і напруженої роботи спеціально виділеного бібліографа, оскільки користувачам потрібна, як правило, негайна відповідь.

Ще один напрямок діяльності бібліографів у сучасних умовах це – електронна доставка документів, яка є гібридом міжбібліотечного абонементу та бібліографічної служби. Цей сервіс пропонує доставку електронних копій джерел, що знаходяться в фондах бібліотек, які не є об'єктом авторського права, тих, що перейшли в суспільне надбання, електронних копій частин доку-

ментів для використання в навчальних чи наукових цілях (статті із газет, журналів, окремі сторінки з книги) [7].

Більшість нових сервісів, впроваджених у бібліотечне обслуговування в останні кілька років, пов'язані з використанням технологій Web 2.0.

Соціальна мережа спрямована на побудову в Інтернеті спільнот з людьми зі схожими інтересами або діяльністю. Це – інтерактивний веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Зв'язок здійснюється за допомогою сервісу внутрішньої пошти або миттєвого обміну повідомленнями.

Найбільш популярними є соціальні мережі «Facebook», «Однокласники», «В Контакте». Тут бібліотеки публікують новини, знайомлять з новими надходженнями, оперативно відповідають на запитання користувачів, проводять опитування.

На сайті бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка є посилання на групу, що присвячена діяльності бібліотеки К-ПНУ ім. Івана Огієнка у соціальній мережі «В Контакте» [2]. Створення даної групи в найбільш популярній соціальній мережі дозволяє оперативно повідомляти про події, що відбуваються в бібліотеці, різноманітні заходи. Адже велику частку абонентів «В Контакте» складає студентство університету, котрі можуть долучитися до групи та своєчасно в стрічці новин бачити свіжу інформацію про роботу наукової бібліотеки. Крім того в групі можна ознайомлюватися з виставками та новими надходженнями літератури, отримувати інформацію про різноманітні цікаві проекти, пов'язані з літературою та читанням, ділитись думками про роботу наукової бібліотеки, залишати побажання та пропозиції щодо покращення її діяльності.

Нині існує велика кількість інтернет-ресурсів, присвячених загальноосвітнім і актуальним темам. Знайомство з ним може надати значну допомогу бібліотеці при організації інформаційного обслуговування користувачів.

Використання новітніх технологій скорочує шлях інформації до споживача, минаючи посередників в особі бібліотекаря, бібліотеки можуть і повинні модернізувати багато напрямків інформаційної діяльності.

З впровадженням інформаційних технологій в усі сфери людської діяльності бібліотеки стають не просто хранителями друкованих матеріалів, але інформаційними системами, що створюють, накопичують і трансформують у середовище користувачів певні інформаційно-бібліотечні ресурси. Це вимагає, по-перше, автоматизації бібліотечних процесів (створення електронного каталогу, автоматизації обслуговування читачів та ін.), по-друге – використання комп'ютерних мережових технологій, які підвищують якість і ефективність бібліотечного обслуговування, по-третє – використання телекомунікаційних мереж Інтернет, які дають доступ до світових запасів інформації, і, нарешті, – включення до фондів нетрадиційних носіїв інформації (баз даних, матеріалів мультимедіа на компакт-дисках, електронних довідників та підручників).

Впровадження нових інформаційних технологій спонукало нас до посиленої науково – дослідницької роботи: розробки методичних порад, інструкцій зі створення та редагування електронного каталогу, реєстрації періодичних видань, аналітичного опису статей, складання рубрикаторів, обслуговування користувачів в автоматизованому режимі, проведення низки групових та індивідуальних практичних занять, консультацій.

Список використаних джерел:

1. Виды информационно-библиографического обслуживания и их реализация с помощью Интернет. Виртуальные справочные службы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://wtexts.ru/docs/122/index-12749.html>

2. Група «В Контакте»: бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vk.com/club60556440>
3. Инновации в библиографической деятельности [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.calameo.com/books/000497949470daab25641>
4. Информационно-библиографическое обслуживание ЦБС [Электронный ресурс] : метод. реком. / сост.: О.Г. Колесникова, И.Е. Сутыгина. – Режим доступа: <http://unatlib.org.ru/download/Publications/IBO/ibo.pdf>
5. Інституційний репозитарій Кам'янець-Подільського національного університету ElarKPNU [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.kpnu.edu.ua:8080/jspui/>
6. Бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.kpnu.edu.ua>
7. Трачук Л. Інноваційні напрями роботи інформаційно-бібліографічного відділу Наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету / Людмила Трачук // *Наук. праці Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту. – Кам'янець-Подільський, 2008. – С. 327-332.* – (Сер. «Бібліотекознавство. Книгознавство»; вип. 1).
8. Трачук Л. Віртуальне довідково-бібліографічне обслуговування в українських бібліотеках / Людмила Трачук // *Вісн. Кн. палати. – 2006. – №8. – С. 16-18.*

The article analyzes the work bibliographer, providing services to users, including through the introduction of information technology, as well as the formation and use of electronic information resources.

Key words: *information and bibliographic work, electronic information resources, electronic catalog, virtual reference service, Internet resource.*

Отримано: 9.02.2015

УДК 024.5:004.9:027.7:378.4(477.43)

В. В. Лавренюк, О. В. Богачик,
м. Кам'янець-Подільський

ЧИТАЛЬНИЙ ЗАЛ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ЦЕНТР КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

У статті аналізуються форми і методи накопичення електронної інформації, формування власних інформаційних ресурсів, проблеми бібліотечно-інформаційних процесів, організації доступу користувачів до електронних документів у комп'ютерному читальному залі бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Ключові слова: *бібліотека, університет, електронні ресурси, читальний зал електронної бібліотеки, інформаційний центр, накопичення інформації.*

Серед обов'язків, покладених на бібліотеки як соціальні інститути, що забезпечують загальнодоступність інформаційних ресурсів, одним із основних є надання користувачам доступу до бібліотечних фондів та довідково-інформаційних матеріалів і можливості користування ними згідно з встановленими правилами, задоволення інформаційних, наукових і культурологічних потреб користувачів.

Виконуючи основну бібліотечну функцію – зберігання своєї та корпоративної інформації, бібліотека в інформаційному середовищі університету займає особливе місце, роль посередника між інформаційними ресурсами й спо-